

Kovács László

BOKORTÖRTÉNET

A történet 1945-ben kezdődik, személyesen 1970-től vagyok résztvevője az eseményeknek. Az első 25 évet Bulányi György irataiból veszem, a következő 20 évet pedig (a rendszerváltásig) a Bokor dokumentumaiból (Karácsonyi Aján-dék szamizdat, Bulányi György: Napló stb.), valamint személyes tapasztalatokból.

1. A kezdet

1.1. Életrajz

Bulányi György hétgyermekes családból született (1919. január 9.). Apja szabadgondolkodó, anyja mélyen vallásos volt. Apja egy májusi litánia élményének hatására tért meg. (Ez a Bakáts téri templomban történt, ahová a kiszűrődő orgonaszó csalta be). Katolizált. Megtérése után született a kettő mellé még öt gyermek. A második gyerek, Gyurka a piaristáknál tanult. Érettségi után piarista szerzetesnek jelentkezett 1936-ban. Szíve vágya, hogy szerzetes papként a magyar irodalom tanára legyen. Így az egyetemen magyar-német szakra iratkozott be. Felszentelése után 1943-ban a piarista rend különböző gimnáziumaiban tanított. 1944-ben került Debrecenbe.

1.2. Kolakovich S. J.

A debreceni rendházban 1944 őszén szállást kapott egy **horvát jezsuita, Páter Kolakovich**. A Vatikán küldte Magyarországra, hogy csoportokat szervezzen, „mert hamarosan olyan idők fognak következni, amikor az egyház csak ezekben az egész kis közösségekben tud tovább élni”. Kolakovich először tolmácsnak kérte fel Bulányit, majd 1945 februárjában rábízta egyik diákcsoportját, és továbbindult Oroszországba.

1.3. Csoportok

A háború után 1945-től még viszonylag szabadon működhetett az egyház. A horvát jezsuita által összeszedett diákok Bulányihoz irányították barátaikat is. Ezekkel megindult az iskolai élet, elindult a cserkészmunka, kerékpártúrák a Hajdúságban és a Nyírségben a szegény sorsú paraszttehetségek felkutatására. Létrejött Debrecenben a Világiak Hittudományi Akadémiája. A diákok részt vettek a magyar Actio Catholica (AC) országos táboraiban (1946: Tokaj, 1947: Gyula). Megkezdődtek a nyári lelki-gyakorlatok (1948), mégpedig az AC országos elnökének, Endrey Mihály püspöknek a vezetésével. Ezek Soprontól Hódmezővásárhelyig, Kiskunfélegyházától Csongrádig, Váctól Szegedig, Miskolctól Pécsig behálózták az egész országot, főleg Budapesten és Debrecenben folytak, nyomukban pedig szerveződtek a csoportok.

A Bulányi-féle kisközösségi mozgalom Róma indítására indult, a magyar püspökök beleegyezésével és közreműködésével dolgozott a magyar egyház fennmaradásáért, később pedig az egyház megújulásáért.

2. Az államhatalom

2.1. Proletárdiktatúra (Rákosi-korszak)

Az ország 1945-ben az egyik totális diktatúrából (nácizmus) a másikba (bolsevizmus) került. A Kommunista Párt fokozatosan szerezte meg az egyeduralmat (1948), és Rákosi Mátyás vezetésével hajtotta végre az ország „demokratizálását”. Természetesen a proletárdiktatúra módszereivel (az egyházi szervezetek betiltása: 1946, a hitoktatás fakultatívvá tétele: 1947, az iskolák államosítása: 1948, a szerzetesrendek betiltása és a szerzetesek elhurcolása: 1950). Döntő fordulat a magyar hercegprímás, Mindszenty letartóztatása (1948. karácsony másnapján). A prímás megalázzák, kínozzák, kirakatpert rendeznek, majd életfogytiglani fegyházbüntetésre ítélik (1949), később Hejcére internálják (1955).

2.2. Megegyezés

Közben a kommunista kormány az egyházakkal ún. **megegyezéseket** köt. A tárgyalások Rákosi vezetésével folynak. A katolikus egyházzal az 1950. augusztus 30-i megegyezést (amelynek követelményeit 1951-ig kellett végrehajtani) Grósz József érsekkel íratják alá. Ezt a Vatikán (XII. Piusz pápa) a leghatározottabban elítéli.

A megegyezésben az áll, hogy a püspöki kar támogatja az államot, eljár azok ellen, akik támadják azt, vagy felforgató tevékenységet folytatnak. A papok a szószékről ösztönzik híveket az ötéves terv megvalósítására és a termelőlöszövetkezetek létrehozására. A püspökök támogatják az ún. békemozgalmat. Cserébe az állam vallásszabadságot és működési szabadságot ígér. Visszaad nyolc egyházi iskolát, és engedélyez három férfi és egy női tanító rendet. Anyagi támogatást ígér 18 évig az egyháznak, és biztosítja anyagilag a papság számára a létminimumot („kongrua”).

2.3. Állami Egyházügyi Hivatal

Az 1950-es megegyezést követően 1951. májusában létrejön az **Állami Egyházügyi Hivatal** (AEH), mely az egyházi ügyek teljhatalmú intézője (vallási ÁVO).

Ugyancsak ekkor jön létre az alsó papság megosztására az ún. **békepapi mozgalom**, a rendszer teljes kiszolgáltatásának szándékával. A békepapok között voltak párttagok, pártfunkcionáriusok, rendőr- (BM) tisztek.

Koholt vádak alapján rövidesen az aláíró, Grósz érsek is bebörtönzik (15 évre), mert „ő is elárulta a hazát” (1951). Ezután Czapi Gyula egri érsek lesz a püspöki kar elnöke. Irányítása alatt létrejön egy olyan püspöki kar, amelyik nemcsak azt nyilatkozta, amit mondtak neki, de elfogadta azt is, hogy minden püspöki aulába beültesse egy ávost („bajszos püspök”). Minden levelet ez az ávost bontott fel, és minden kimenő levél csak akkor mehetett ki, ha ő ráütötte a pecsétet.

2.4. Egyházi perek

1950 és 1970 között *öt nagy egyházi per* volt: 1) 1952. december: Bulányi-per, 2) 1956 tavasza: 70 pap elítélése, 3) 1960-ban kb. 120 pap, apáca, civil elítélése, 4) 1964-ben 30 személy, köztük sok regnumos, 5) 1970-ben 8 regnumos bezárása. A perek során kiszabott büntetések az idők során rövidültek.

Az első kisközösségi perre 1952 decemberében került sor. Ez volt az ún. *Bulányi-per*.

1951. augusztus 28-án éjjel megállt a „fekete autó” egy idős házaspár háza előtt, ahol Bulányi szállást kapott. Az ávosok kirángatták az ágyból, megbilincseltek, és elvitték a debreceni rendőrségre, majd Budapestre, a Fő utcába. Napi tíz órában hatvan napon át folyt a kihallgatás. Onnan a Markó utcába került. A tárgyalást a hírhedt „Jónás-tanács” folytatta le: „Bulányi és 12 társa (köztük két apáca és egy civil) ügyében”. A tárgyalás másfél óra alatt lezajlott. Az ügyész Bulányira a legsúlyosabb büntetést kérte: kötéltálat halált. A bíróság életfogytiglani büntetést szabott ki. A vád „a népi demokrácia megdöntésére irányuló szervezkedés vezetésének büntetése” volt. Ezután következett – Bulányi szavaival szólva – az „*Ismerd meg hazád börtöneit!*” mozgalom (Fő utca, Gyűjtő-fogház, Vác, Márianosztra).

Az 1956-os forradalom Vácon éri őt. Kiszabadul, de 1958 áprilisában újból elfogják, és négy évet tölt börtönben (Gyűjtő-fogház, márianosztrai fegyház). Az életfogytiglani büntetésből 9 és fél évet töltött le 1960-as szabadulásig.

2.5. Internálás

A börtön mellett a büntetés másik módja az *internálás* volt. Ilyenkor nem voltak bírói ítéletek, hanem rendőri eljárással történt. Az internálótáborokban embertelen körülmények voltak. (Kistarcsán 5 év alatt négy pap halt meg, köztük Meszlényi Zoltán püspök). 400-nál többre tehető a börtönt és internálótábort viselt papok száma. A táborokban 15-nél többen haltak meg, közvetlenül kiszabadulásuk után pedig jóval többen. Egyéb büntetések is voltak: az állami fizetés megvonása, áthelyezések, zaklatások stb.

Igaza lett tehát a jezsuita Kolakovichnak, hogy a kommunista diktatúra alatt az egyházra nehéz napok következnek. Úgy tűnt azonban, hogy az általa javasolt kisközösségeket is sikerült az ateista államhatalomnak felszámolnia. Bulányi azzal jött ki a börtönből, hogy a további szervezkedés reménytelen.

2.6. Az 1956-os forradalom

Mindszentyt kiszabadítják Hejceről. Kiszabadulása utáni első intézkedésével kiközösíti a békepapi mozgalom fejeseit, eltávolíttatja őket, és megszünteti mozgalmat, amely azonban a forradalom leverése után „Opus pacis” néven újjáalakul a püspökök vezetésével és több régi békepapi visszatérésével.

3. A Vatikán

3.1. A „keleti politika” (Kádár-korszak)

Az 1950-es magyar püspöki megegyezést, amint tudjuk, XII. Piusz pápa elítélte. 1956 után azonban a Vatikán is tárgyalásokat kezd a kommunista állammal. A Hruscsov által felkínált enyhülés lehetőségét megragadva Róma felvette a tárgyalások fonalát, és újfajta egyházpolitikába kezdett. Ez a *Vatikán* ún. „*keleti politikája*”, amely VI. Pál pápa államtitkárának, a külügyeket vezető *Casaroli* bíborosnak a nevéhez fűződik.

1964-ben megszületik a magyar állam és a Vatikán között az ún. *részleges megállapodás* annak érdekében, hogy Róma püspököket nevezhessen ki a magyar egyház élére. Ennek fejében a Szentszék beleegyezik abba, hogy a főpapi kinevezésekhez előzetes állami hozzájárulás legyen szükséges, hogy az egyházi vezetők hivatalba lépésükkor állampolgári esküt tegyenek, és hogy a római Pápai Magyar Intézet segítse az állam és egyház közti jó viszonyt. A megegyezés után VI. Pál hat püspököt nevezett ki az egyházmegyék élére a Népköztársaság Elnöki Tanácsának előzetes hozzájárulásával.

A helyzet tragikussá vált. A sok bebörtönzött pap és meghurcolt civil úgy érezte, hogy Róma is lefeküdt a kommunista-ateista hatalomnak, és elárulta őket: az egyházért vállalt szenvedéseiket megcsúfolta, és a kollaborálók mellé állt.

3.2. Helsinkii megállapodás

1976 tavaszán fordulat állt be az állami megtorlás módszereiben. Magyarország belépett az ENSZ tagállamai közé. Ez azzal járt, hogy az államnak el kellett fogadnia az ENSZ nemzetközi megállapodását, az ún. *Helsinki Egyezményt*. Az 1976. évi 8. sz. törvény kötelezővé tette, hogy az emberi szabadságjogok között szerepeljen a magánkörökben való vallási összejövétel is. „Mindenkinek joga van a gondolat, a lelkiismeret és a vallás szabadságára, hogy vallását vagy meggyőződését ... akár egyénileg, akár másokkal együtt, nyilvánosan vagy magánkörben nyilvánítsa, gyakorolhassa és taníthassa... Nézetei miatt senki sem zaklatható... A békés gyülekezés jogát el kell ismerni...” (Magyar közlöny, 1976. 32. sz.)

Ezzel úgy tűnt, hogy több állami per és retorzió nem sújthatta a kisközösségeket. Fellélegezhetünk?

4. A Bokor

4.1. A bázisközösségek

Mielőtt a kérdésre válaszolnánk, előbb egy szót a kisközösségekről, pontosabban bázisközösségekről. A múlt század közepétől világszerte előtérbe került a világi nagy szervezeteken belül a „kiscsoportok” jelentősége. 1955-től az intézményes egyházak is felismerték az új modell fontosságát a bázison, annál is inkább, mert a régi modell (népegyház, tömegegyház) egyre jobban kezdett csődöt mondani.

Az első kisközösségek az ötvenes években, Dél-Amerikában indultak el, a hatvanas években Észak-Amerikában, majd Európában keletkeztek, és robbanásszerűen terjed-

ELŐFIZETÉS

Tisztelettel kérjük Olvasóinkat, hogy legkésőbb **2014. január 31-ig** újítsák meg előfizetésüket. A lap ára nem változik, tehát az egyes számok ára 250,- Ft, az éves előfizetés **1500,- Ft**, illetve annak, aki postán kéri, a *postaköltséggel együtt 2600,- Ft*.

Többletbefizetéseket vagy adományokat ezután is szívesen elfogadunk.

Kérjük, hogy az utalvány címzésében az „Érted vagyok” és Kovács László nevét egyaránt tüntessék föl (1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.).

tek (Brazíliában 1975-ben 40.000 bázisközösség működött). Megjegyzendő, hogy Magyarország talán a világon elsőként kezdte el – Kolakovich hatására – a kisközösségek létrehozását. Ezeket a közösségeket maga a pápa, VI. Pál az „Egyház reménységének” nevezte az 1975 végén írt, *Evangelii nuntiandi* kezdetű körlevelében.

4.2. A KIO

Bulányi, amint tudjuk, azzal jött ki a börtönből (1960. december), hogy Magyarországon lehetetlen a kisközösségek szervezése. Ezért kezdetben csak magánszemélyekkel találkozott. Tíz évig szállítómunkásként és fordításokból élt. Pécelen és Halásztelken illegálisan miséztek. A '64-es vatikáni megegyezés hatására pedig elgondolkodik azon: „Kinnek a katonája vagyok én?” A félféudális egyház, egy földbirtokos szerzet, egy megalkuvó és kollaboráló hierarchia tagja, vagy kié? Hét év munkájával születik meg a „*Keresések az Isten Országát*” (KIO) c. hatkötetes könyve, amelyben a Jézus ajkára adott mondatokból kielemezti Jézus

4.4. A forgatókönyv

Javaslat a Bulányi-féle ifjúság közt, ifjúsági szervezkedési felvetésre a püspöki kar előtt

Szervezett illegális ifjúsági tevékenység folyik Budapesten és vidéken egy héttagú központi vezetőség irányítása mellett, 14 csoportban, csoportvezetők felügyeletével. Az illegális tevékenység fő szervezője és vezetője Bulányi egyházi személy, köztük 28 aktív pap vesz részt. A csoportban tevékenykedik 3 seminarista, 2 volt apáca. Bulányi saját teológiája alapján fejti ki káros tevékenységét. Elsősorban a jelenleg működő püspöki karral szemben. A szervezkedés mintegy 250 főre terjed ki. A szervezkedésben résztvevő papok rendezik az illegális összejöveteleket. A szervezet működése kiterjed az esztergomi, váci, székesfehérvári, egri, csanádi, pécsi, győri egyházmegyék területére.

1. Október hónapban a Bulányi-féle szervezkedést tárjuk fel Lékai bíboros előtt, beszéljük meg vele, mikor tárgyaljunk erről a témáról a püspöki kar érintett tagjaival. – Lékai bíborossal történt megbeszélés után célszerű volna az ügyről tárgyalni Ijjas érsekkel. Kikérni tanácsait a probléma kezelésére.

2. Lékai bíborossal kialakított időpontban a Bulányi-féle szervezkedést tárjuk fel az érintett egyházmegyék ordináriusai előtt.

3. A szervezkedés tényeinek felvázolásánál dramatizálva nagyítsuk fel a történeteket, és érezzük ki annak politikai veszélyességét: az állam és az egyház jó viszonya; a püspöki kar politikai szavahihetősége, hitele; az ifjúságra, társadalomra vonatkozó veszélyessége; a Vatikán és államunk kapcsolata szempontjából.

Mutassunk rá, hogy:

- Ez a szervezkedés teljesen megfelel a nyugati szélsőséges, reakciós, emigráns egyházi erők törekvéseinek.
- Elsősorban a püspöki kar ellen irányul (elvtelen kollaboránsoknak tekintik őket, arról beszélnek, hogy halott az egyház, tehát szükség van élő földalatti egyházra stb.).
- Egyes papok és püspökök akarva-akaratlan Bulányiék szervezkedésének propagandahatárát és bázisát erősítik azáltal, hogy tények és megalapozott okok nélkül arról beszélnek, hogy nincs hazánkban vallásszabadság, hogy vallásos emberek, vallásos állampolgárok gyermekei egyetemeinkre nem kerülhetnek be, és hogy a vallásos szülők gyermekeinek hitoktatása miatt zaklatásnak vannak kitéve stb. (Udvardy püspök).
- Mint illegális szervezet áttételesen az állammal szemben is veszélyes.

4. Fejtsük ki az érintett püspökök előtt, hogy a Belügyminisztérium, illetve a rendőrség teljes joggal adminisztratív akar fellépni ez ellen az illegális szervezkedés és vezetői ellen.

Mi úgy ítéljük meg, mivel ez a szervezkedés elsősorban teológiai tévelygésen és a hierarchiával való szembenálláson alapul, nem irányul direkt módon az államhatalom ellen, ezért nincs szükség adminisztratív állami beavatkozásra. Amennyiben a püspöki kar biztosítékot tudna nekünk szolgáltatni, hogy a szervezkedést kivizsgálják, egyházfegyelmi úton rendezik, úgy esetleg lehetőség van arra, hogy ezt az ügyet egyházon belül intézzék el.

Ezért javasoljuk, hogy a püspöki kar beszélje meg ezt a témát, és amennyiben vállalják az ügy lerendezését, készek vagyunk a rendezéshez tényanyagot nyújtani Lékai bíboros részére.

5. Az ordináriusok és a papi békemozgalom vezetői biztosítsák, hogy a Bulányi-féle szervezkedéssel kapcsolatban megfelelő elítélő papi és egyházi közhangulat alakuljon ki.

6. Az egyházi sajtó megfelelő módon foglalkozzon az illegális szervezkedés, a földalatti egyház koncepciójának elítélésével. A Teológia c. katolikus sajtóban teológiailag kell szétzúzni a Bulányi-féle teológiai koncepciókat, valamint ennek nyomán terjedő pünkösdi kis közösségek szervezésére irányuló propagandát.

Budapest, 1976. szeptember 28.

(MOL-XIX-A-21-d AEH TŰK 153 doboz, 0033a-3/3/1976.

Készítette Bai László, a AEH Kat. Főoszt. Vezetője, Bp. 1976. Szept. 28. Teljes szöveg!!!)

Örömhírének lényegét. A gazdagság, hatalom és erőszak világával szemben megismeri Jézus világát, az adás, szolgálat és erőszakmentesség jézusi eszményeit és testvéri kisközösség (a „Tizenkettő”) jézusi formáját.

4.3. Újrakezdés

A forradalom utáni Kádár-rendszerben újrakezdi a kiscsoportok szervezését. 1967 végére létrejön egy fiatal csoport, 1968 elején pedig a régiékből egy felnőtt csoport. 1976-ra már az egész országban élő, virágzó, elkötelezett kisközösségek találhatók, a „*bulányisták*”. Más közösségek (Regnum, Fokolaré, karizmatikusok stb.) mellett elsősorban ezek álltak a támadások középpontjában. Helsinki után az államhatalom nem büntetheti a kisközösségeket, ezért új és megfelelő stratégiát kellett kitalálnia. Sikerült.

Szeretnék most szó szerint idézni egy ügyiratot az Állami Egyházügyi Hivatal titkos ügykezelésének anyagából. Ebből kiderül, hogy mennyire előre kitervelt volt minden, ami ezután következik a kisközösségek életében.

4.5. A piszkos munka

Az állam a hierarchiára bízta a piszkos munkát. Ennek a feladatnak elvégzésére vállalkozott **Lékai László**, az állami hozzájárulással Róma által előbb apostoli kormányzónak (1974), majd Magyarország bíboros primás érsekének (1976) kinevezett főpap. Lékai úgy került Mindszenty székébe, hogy a Vatikán és a magyar állam megegyezett: a pápa kihívja Mindszentyt (1971), az állam pedig kegyelmet gyakorolva kiengedi Rómába az 56-os forradalom leverése után az amerikai követségre menekült primást. Kimenetele után a pápa felmentette Mindszentyt (akarata ellenére) az esztergomi primási szék betöltésétől, az állam pedig hozzájárult Lékai primási székfoglalójához.

A történeti áttekintés után talán még a kívülről is felsejlik, hogy azok, akik átélői voltak nemcsak a kommunista diktatúrának, hanem a magyar egyházi vezetők, sőt a Vatikán csúfos megalkuvásainak is, lelkileg min mehettek keresztül. Átélték, hogy nemcsak a magyar püspökök, de Róma is eladott minket. Az üldözöttek helyett az üldözők oldalára állt. Magam is ezt éltem meg. A továbbiakban talán túlzottan is személyes leszek.

4.6. A végrehajtás

Lékai bíboros és a Püspöki Kar a megadott házi feladat szerint járt el, sokszor túl is teljesítve az elvárásokat. Csak néhány adat a kollaboráló hierarchia tevékenységéről 1976–1981 között:

1976 novemberében Lékai – nyilván az ÁEH javaslatára – a piarista provinciálison keresztül ki akarja hívni az országból Bulányit, amiről ő hallani sem akar. Annak a 25 embernek útlevelét, akik személyesen tiltakoztak nála, „kiutazása közérdeket sért” indoklással hamarosan bevonják.

1977 tavaszán az ÁEH egy listát ad át Lékainak azoknak a nevével, akik „káros tevékenységet” folytatnak az országban a bázisközösségekkel. Ezután a Püspöki Kar különböző intézkedéseket hoz a felsorolt papok ellen (áthelyezés, kihallgatás, figyelmeztetés stb.). A családás, hogy saját egyházi vezetői ítélik el őket, olyan fokú volt, hogy többen disszidáltak, kiléptek (laicizálásukat kérték), egy pap pedig öngyilkos lett.

1977 nyarán Lékai betiltja a Pannonhalmán évek óta rendezett tíznapos lelkigyakorlatokat, a közösségek plébániai lelkigyakorlatait pedig egyházi megbízottak akarják felosztatni.

Ezzel párhuzamosan rendőrök katonai járművekből figyelik a lelkigyakorlatra érkezőket (Ócsa), és igazoltatják

különbőféle ürüggyekkel a családi telken lelkigyakorlatozó fiatalokat, felírva nevüket (Nagymaros). Rendőrökcsirk kísérik távolról a Bokorünnepre menőket. Igazoltatják a Karácsonyi Ajándék köteteit szállító autót, és a köteteket elkobozzák. Ezen kívül más akciókat folytatnak a közösségek ellen („poloskákat” szerelnek föl lakásokba, fényképeznek, „presszóztatnak” stb.).

4.7. Divide et impera! (Oszd meg és uralkodj!)

1980-ban Lékai bíboros nyilatkozatot ad Rómában az *Il Regno* c. újságnak, amit a *Die Presse* osztrák lap is közöl: vannak olyan bázisközösségek, amelyek nem akarnak együtt működni a hierarchiával. Később (Nagymaroson) kiderül, hogy melyek a jó kisközösségek. Ezzel a „Divide et impera” elvet alkalmazva a bíboros szembeállítja velünk a Regnumot, amellyel addig testvéri együttműködésben éltünk.

Próbáltunk szót érteni a Vatikánnal, támogatást kérni a Vatikántól (Poggi érsek) és a piarista generálistól (Ruiz). 1977 nagybőjtjén levelet írtunk Lékainak és a Püspöki Karnak. A levélben felajánlottuk egyházmegújító törekvésünket és szolgálatainkat. Személyesen is többször felkerestük őt, hogy mi nem ellenségek, hanem testvérek vagyunk Jézus ügyének és egyház megújításának szolgálatában. Az elutasítás minden esetben egyértelmű volt.

Ekkor következik egy olyan esemény, amelyre sem az állam, sem a hierarchia nem számított, és amely még fokozottabban mozgósítja ellenünk az állami és egyházi támogatásokat és megtorlásokat.

5. Drámai fordulat

5.1. Katonaságmegtágadás

„Drámai fordulat történt a bázisközösségek és a Püspöki Konferencia kapcsolatában, amikor egy fiatal értelmiség – egy Bulányi-csoport tagja – lelkiismeretére vonatkozóan megtágadta a katonai szolgálatot, mire őt a magyar bíróság 1979 szeptemberében elítélte. Emiatt ... a bázisközösségek ... kérelmet adtak be a püspökkari konferenciának, hogy az államnál szálljon síkra a fegyver nélküli szociális szolgálat engedélyezéséért” (UKI, 1982. január).

Az elítélt matematikus ekkor 47 éves volt, négy gyermek apja, 30 éve tagja kisközösségének. Behívásakor Merza József megtágadta a katonai szolgálatot, ezért a katonai bíróság 8 hónapi börtönrre ítélte, majd ezt decemberben, másodfokon, pénzbüntetésre váltotta át. A 36.000

Ft-os összeg kifizetéséhez a kisközösségek is hozzájárultak. A Legfelsőbb Bíróság ítélete ellen a Legfőbb Ügyész kétszer is törvényességi óvást emelt, azonban a Legfelsőbb Bíróság Elnöki Tanácsa mindkét alkalommal elutasította a keresetet.

Pár hónappal később Merzát beidéztek a kiegészítő parancsnokságra, és azt akarták, hogy vegye át a korábbi katonakönyvét. Ezt ő megtágadta, és döntését írásos nyilatkozatban is közölte. Ennek következtében újabb, ezúttal tízezer forintos büntetésre ítélték. További bírósági tárgyalások nem voltak, viszont a korábbi munkahelyéről elbocsátották.

Ezek után 1979–1989 között 25 fiatal tagadta meg a katonai szolgálatot, amit általában 3 éven túli büntetés kiszabásával torolt meg az állam.

(Folytatjuk)

